

Ljubljana, 24.6.2019

Zadeva: Stališče Programskega sveta do spreminjanja volilne zakonodaje

Že četrto stoletje številni strokovnjaki in predvsem ozaveščena javnost oz. njeni organizirani subjekti opozarjajo na pomanjkljivosti in napake sedanje slovenske volilne zakonodaje (VZ), ki je bila v času osamosvajanja oblikovana za enkratno uporabo. Številne mednarodne primerjave pokažejo, da je ta zakonodaja v osnovi nedemokratska, da omogoča številne manipulacije in je sploh »čudna«.

V SINTEZI-KCD smo prepričani, da VZ povzroča negativno kadrovske selekcije, posledično pa nezaupanje v politične institucije, zlasti politične stranke. Vse to vodi v politično nestabilnost, ki se kaže v hitri menjavi vlad in njihovih ministrov.

Podrobnejša analiza pokaže, da je oblikovanje kandidatnih list dejansko v monopolni pristojnosti političnih strank, državljani oz. civilna družba pa je praktično povsem izključena. Pregled volilnih rezultatov v zadnjih dveh desetletjih nas opozarja, da so, odkar je bil odpravljen institut obveznega absolutnega prednostnega glasu, izvoljivi le kandidati na prvih dveh ali kvečjemu treh mestih na posamezni kandidatni listi. Ker ta mesta stranka praviloma zapolni s svojimi favoriziranimi kandidati (pri čemer VZ ne določa niti instituta domicilnosti kandidatov), se znajde v težavah, ko išče dobre kandidate za ostala mesta na kandidatnih listah. Tisti, ki tako ponudbo za kandidiranje na zadnjih mestih kandidatnih list sprejmejo, pogosto zaradi nekih osebnih razlogov, prav gotovo niso »najboljše«, kar lahko ponudi slovenska družba oz. kar potrebuje Slovenija. Nabor kandidatov za poslance DZ tako poteka le iz zoženega dela volilnega telesa ob evidentnem odklanjanju povabila za kandidiranje, saj ljudje vedo, da ne morejo biti izvoljeni. To nedvomno vodi v negativno kadrovske izbiro, kar jasno izpričuje vse slabša struktura DZ, če jo spremljamo skozi kriterije izobraženosti, izkušenosti, kvalificiranosti ali moralne integritete. Ustavna pravica, voliti in biti voljen, tako postaja vse bolj prazna črka na papirju.

Prenova VZ je torej urgentna naloga. V SINTEZI-KCD smo prepričani, da je še vedno najboljši predlog za to prenavo predlog ZVDZ, ki ga je leta 2015 v zakonodajni postopek vložil ZDUS, politične stranke pa so ga onemogočile z ignoriranjem, kljub podpisu več kot 5.700 državljanov - volivcev. Samo v tem predlogu je namreč oblikovana možnost, da se lahko v postopke kandidiranja vključi tudi civilna družba in da imajo njeni kandidati v 44 volilnih okrajih tudi realno možnost izvolitve. To bi prisililo politične stranke, da tudi one iščejo najboljše možne kandidate, na drugi strani pa bi bistveno povečalo interes državljanov tako za kandidiranje kot za volitve same.

Na žalost je prazno upanje, da bi politične stranke in izvoljeni poslanci sprejeli tako prenovno VZ, kar je svojevrsten dokaz njihove pomanjkljive politične integritete. Zato smo v SINTEZI-KCD izoblikovali nekakšen »minimum nujnih sprememb«, da bi naredili vsaj minimalen korak v smeri demokratizacije volilnega sistema. Predloge smo preverili v strokovni razpravi na okrogli mizi (dr. C. Ribičič, dr. M. Mihelčič, M. Maček, B. Biščak, B. Pavlin, moderiral E. M. Pintar), kjer se je potrdila tako njihova vsebina kot nujnost uvedbe. Ta »minimum« vsebuje naslednje točke:

- Uvedba obveznega absolutnega prednostnega glasu;
- Uvedba obveznega domicila za kandidate;
- V primeru ukinitve Volilnih okrajev povečanje števila Volilnih enot s sedanjih 8 na 11 (da bi vsaj zmanjšali preveliko število kandidatov na posameznem volišču) in naslonitev teh enot na statistične regije, kar bi omogočalo poglobljene analize volilnih rezultatov;
- Izenačitev pogojev oblikovanja kandidatnih list parlamentarnih in neparlamentarnih strank.

Prepričani smo namreč, da sedanja VZ večjim strankam omogoča »nameščanje« volilnih rezultatov in volilno reproduciranje, kar pomeni, da je njihova legitimnost iz enih volitev v druge bolj vprašljiva. Tega se demokratična javnost tudi čedalje bolj zaveda, zato je samo vprašanje časa, kdaj bodo sproženi določeni pravni postopki zoper ne-legitimnost volilnih rezultatov, izvedenih po sedanji zakonodaji, ali celo javni protesti.

Slovenija potrebuje boljše upravljanje države na vseh ravneh, vodstvene ljudi z najvišjo moralno integriteto, bolj odločne in kvalificirane tako doma kot v mednarodnih pogajanjih in povezavah. Javna ocena, da sodi Slovenija med najmanj vplivne članice EU, da je lahek plen nelegitimnih interesov raznih korporacij, bank in skladov, je opozorilo, ki ga ne smemo prezreti. Zato je nujno treba prenoviti volilno zakonodajo, da bomo lahko izbrali res najboljše, kar premoremo.

Za SINTEZO-KCD

Predsedujoči

Emil Milan Pintar

